

BỘ Y TẾ

**HƯỚNG DẪN
CHẨN ĐOÁN VÀ ĐIỀU TRỊ
MỘT SỐ BỆNH TRUYỀN NHIỄM**

*(Ban hành kèm theo Quyết định số 5642/QĐ-BYT ngày 31/12/2015
của Bộ trưởng Bộ Y tế)
(Tái bản lần thứ nhất)*

**NHÀ XUẤT BẢN Y HỌC
HÀ NỘI – 2019**

Hà Nội, ngày 31 tháng 12 năm 2015

QUYẾT ĐỊNH

Về việc ban hành tài liệu chuyên môn “Hướng dẫn chẩn đoán và điều trị một số bệnh truyền nhiễm”

BỘ TRƯỞNG BỘ Y TẾ

- Căn cứ Luật khám bệnh, chữa bệnh năm 2009;
- Căn cứ Nghị định số 63/2012/NĐ-CP ngày 31/8/2012 của Chính Phủ quy định chức năng, nhiệm vụ, quyền hạn và cơ cấu tổ chức của Bộ Y tế;
- Theo đề nghị của Cục trưởng Cục Quản lý Khám, chữa bệnh,

QUYẾT ĐỊNH:

Điều 1. Ban hành kèm theo Quyết định này tài liệu chuyên môn “Hướng dẫn chẩn đoán và điều trị một số bệnh truyền nhiễm”.

Điều 2. Tài liệu “Hướng dẫn chẩn đoán và điều trị một số bệnh truyền nhiễm” ban hành kèm theo Quyết định này được áp dụng tại các cơ sở khám bệnh, chữa bệnh.

Căn cứ vào tài liệu này và điều kiện cụ thể của đơn vị, Giám đốc cơ sở khám bệnh, chữa bệnh xây dựng và ban hành tài liệu hướng dẫn chẩn đoán và điều trị một số bệnh truyền nhiễm phù hợp để thực hiện tại đơn vị.

Điều 3. Quyết định này có hiệu lực kể từ ngày ký ban hành.

Điều 4. Các ông, bà: Chánh Văn phòng Bộ, Chánh Thanh tra Bộ, Cục trưởng Cục Quản lý Khám, chữa bệnh, Cục trưởng và Vụ trưởng các Cục, Vụ thuộc Bộ Y tế, Giám đốc các bệnh viện trực thuộc Bộ Y tế, Giám đốc Sở Y tế các tỉnh, thành phố trực thuộc trung ương, Thủ trưởng Y tế các Bộ, Ngành và Thủ trưởng các đơn vị có liên quan chịu trách nhiệm thi hành Quyết định này./.

Nơi nhận:

- Như Điều 4;
- Bộ trưởng Bộ Y tế (để b/c);
- Các Thứ trưởng BHYT;
- Bảo hiểm Xã hội Việt Nam (để phối hợp);
- Cổng thông tin điện tử BHYT;
- Website Cục KCB;
- Lưu VT, KCB.

KT. BỘ TRƯỞNG

THỨ TRƯỞNG

(Đã ký)

Nguyễn Thị Xuyên

LỜI GIỚI THIỆU

Trong thời gian qua, dưới sự lãnh đạo của Đảng, Nhà nước và sự quan tâm, lãnh đạo, chỉ đạo tích cực của Lãnh đạo Bộ Y tế cùng với sự quan tâm chăm sóc của các cấp chính quyền, với sự nỗ lực vươn lên trên mọi gian khó của các giáo sư, bác sĩ, dược sĩ và toàn thể cán bộ, công chức, viên chức trong toàn ngành, ngành Y tế Việt Nam đã giành được nhiều thành tựu to lớn trong công tác phòng bệnh, khám chữa bệnh và chăm sóc sức khỏe nhân dân.

Cùng với mạng lưới y tế cơ sở được củng cố và từng bước hoàn thiện, hệ thống khám, chữa bệnh trong toàn quốc cũng được cải tạo và nâng cấp ở tất cả các tuyến từ trung ương đến địa phương. Nhiều kỹ thuật y học hiện đại lần đầu tiên triển khai thành công ở Việt Nam như chụp và nong động mạch vành tim, thụ tinh trong ống nghiệm, ghép thận,... đã góp phần nâng cao chất lượng khám, chữa bệnh cho nhân dân và thúc đẩy nền y học Việt Nam phát triển.

Chất lượng khám, chữa bệnh còn phụ thuộc nhiều vào năng lực chẩn đoán và điều trị của các tuyến y tế cũng như của các thầy thuốc. Vì vậy, ngày 05 tháng 02 năm 2010, Bộ trưởng Bộ Y tế đã ra quyết định số 453/QĐ-BYT về việc thành lập Ban Chỉ đạo biên soạn Hướng dẫn điều trị, quyết định số 2387/QĐ-BYT 05 tháng 5 năm 2010 về việc thành lập Ban biên soạn Hướng dẫn điều trị.

Trong đó, Tiểu ban biên soạn hướng dẫn chẩn đoán và điều trị một số bệnh truyền nhiễm được thành lập theo Quyết định số 1375/QĐ-BYT ngày 24 tháng 4 năm 2013 gồm các chuyên gia y học đầu ngành trong lĩnh vực truyền nhiễm của cả 3 miền Bắc, Trung, Nam.

Tài liệu “Hướng dẫn chẩn đoán và điều trị một số bệnh truyền nhiễm” được xây dựng với sự nỗ lực cao của các nhà khoa học đầu ngành về truyền nhiễm của Việt Nam. Tài liệu bao gồm 14 bài hướng dẫn một số bệnh truyền nhiễm. Trong đó, tập trung vào hướng dẫn thực hành chẩn đoán và điều trị, vì vậy sẽ rất hữu ích cho các thầy thuốc đa khoa, chuyên khoa trong thực hành lâm sàng hàng ngày.

Bên cạnh tài liệu trên, các hướng dẫn chẩn đoán và điều trị bệnh truyền nhiễm khác đã được Bộ Y tế ban hành cũng được chúng tôi tổng hợp để đưa vào in trong lần xuất bản đầu tiên này.

Chúng tôi trân trọng cảm ơn sự chỉ đạo sát sao của PGS.TS. Nguyễn Thị Kim Tiến, Bộ trưởng Bộ Y tế và các thành viên ban biên soạn đã rất cố gắng, dành nhiều thời gian quý báu để biên soạn cuốn sách này. Đây là lần ấn bản đầu tiên của cuốn sách, chắc chắn còn nhiều thiếu sót, chúng tôi rất mong nhận được sự đóng góp từ Quý độc giả và đồng nghiệp để cuốn sách ngày một hoàn thiện.

Trưởng ban biên soạn

PGS.TS. Nguyễn Văn Kính

Chủ biên:

PGS.TS. Nguyễn Thị Xuyên

Đồng chủ biên:

PGS.TS. Nguyễn Văn Kính

PGS.TS. Lương Ngọc Khuê

Tham gia biên soạn và thẩm định:

PGS.TS. Nguyễn Văn Kính

PGS.TS. Phạm Nhật An

PGS.TS. Trịnh Thị Ngọc

PGS.TS. Bùi Vũ Huy

PGS.TS. Trịnh Thị Xuân Hòa

PGS.TS. Trần Quý Tường

TS. Phạm Thị Thanh Thủy

TS. Nguyễn Lô

PGS.TS. Nguyễn Ngọc Quang

ThS.BSCKII. Nguyễn Hồng Hà

BSCKII. Phan Trung Tiến

BSCKII. Trương Hữu Khanh

ThS. Lâm Minh Yên

ThS.BS. Tạ Thị Diệu Ngân

ThS. Nguyễn Tiến Lâm

ThS.BS. Vũ Quốc Đạt

ThS.BS. Trần Thị Hải Ninh

ThS.BS. Nguyễn Đình Phú

ThS.BS. Nguyễn Nguyên Huyền

ThS.BS. Nguyễn Kim Thư

Thư ký:

ThS.BS. Tạ Thị Diệu Ngân

ThS.BS. Vũ Quốc Đạt

ThS.BS. Trần Thị Hải Ninh

ThS.BS. Nguyễn Tiến Lâm

ThS. Nguyễn Đức Tiến

ThS.DS. Ngô Thị Bích Hà

ThS. Trương Lê Vân Ngọc

MỤC LỤC

Lời giới thiệu	5
Ban biên soạn	7
Danh mục chữ viết tắt	11
1. Bệnh viêm não do virus <i>Herpes simplex</i>	13
2. Bệnh viêm màng não nhiễm khuẩn	17
3. Bệnh thủy đậu	22
4. Bệnh uốn ván	26
5. Bệnh sốt rét kháng thuốc	33
6. Bệnh thương hàn	38
7. Bệnh ly trực khuẩn	44
8. Bệnh cúm mùa	49
9. Bệnh viêm màng não tăng bạch cầu ái toan	55
10. Bệnh sốt mò	60
11. Bệnh nhiễm trùng ở da và mô mềm	65
12. Bệnh dịch hạch	69
13. Bệnh tiêu chảy do vi khuẩn	73
14. Nhiễm khuẩn huyết	79
Quyết định về việc ban hành hướng dẫn chẩn đoán, điều trị sốt xuất huyết dengue	87
Hướng dẫn chẩn đoán, điều trị sốt xuất huyết dengue	88
Quyết định về việc ban hành hướng dẫn chẩn đoán và điều trị bệnh nhiễm não mô cầu	109
Hướng dẫn chẩn đoán và điều trị bệnh nhiễm não mô cầu	110
Quyết định về việc ban hành hướng dẫn chẩn đoán, điều trị bệnh tay - chân - miệng	115
Hướng dẫn chẩn đoán, điều trị bệnh tay - chân - miệng	116
Quyết định về việc ban hành hướng dẫn chẩn đoán điều trị bệnh viêm não, màng não do đơn bào <i>Naegleria Fowleri</i>	139
Hướng dẫn chẩn đoán và điều trị bệnh viêm não, màng não do đơn bào <i>Naegleria Fowleri</i>	140
Quyết định về việc ban hành hướng dẫn chẩn đoán, điều trị và phòng lây nhiễm cúm A (H7N9) ở người	143
Hướng dẫn chẩn đoán, điều trị và phòng lây nhiễm cúm A (H7N9) ở người	144

Quyết định về việc ban hành tài liệu chuyên môn hướng dẫn chẩn đoán và điều trị rubella	150
Tài liệu chuyên môn hướng dẫn chẩn đoán và điều trị Rubella	151
Quyết định về việc ban hành hướng dẫn chẩn đoán, điều trị bệnh sốt rét	156
Hướng dẫn chẩn đoán, điều trị và dự phòng bệnh sốt rét	157
Quyết định về việc ban hành hướng dẫn chẩn đoán, điều trị bệnh viêm gan virus A	178
Hướng dẫn chẩn đoán và điều trị bệnh viêm gan virus A	179
Quyết định về việc ban hành hướng dẫn chẩn đoán, điều trị bệnh viêm gan virus B	182
Hướng dẫn chẩn đoán và điều trị bệnh viêm gan virus B	183
Quyết định về việc ban hành tài liệu chuyên môn hướng dẫn chẩn đoán và điều trị viêm gan virus C	192
Hướng dẫn chẩn đoán và điều trị viêm gan virus C	193
Quyết định về việc ban hành hướng dẫn chẩn đoán, điều trị bệnh viêm gan virus D	202
Hướng dẫn chẩn đoán và điều trị bệnh viêm gan virus D	203
Quyết định về việc ban hành hướng dẫn chẩn đoán, điều trị bệnh viêm gan virus E	206
Hướng dẫn chẩn đoán và điều trị bệnh viêm gan virus E	207
Quyết định về việc ban hành hướng dẫn chẩn đoán, điều trị bệnh sởi	210
Hướng dẫn chẩn đoán và điều trị bệnh sởi	211
Quyết định về việc ban hành hướng dẫn chẩn đoán, điều trị hội chứng viêm đường hô hấp vùng trung đông do virus Corona (MERS-CoV)	222
Hướng dẫn chẩn đoán và điều trị hội chứng viêm đường hô hấp vùng trung đông do virus Corona (MERS-CoV)	223
Quyết định về việc ban hành hướng dẫn chẩn đoán, điều trị bệnh do virus Ebola	229
Hướng dẫn chẩn đoán và điều trị bệnh do virus Ebola	230
Quyết định về việc ban hành hướng dẫn chẩn đoán, xử trí và phòng lây nhiễm cúm A (H5N6) ở người	245
Hướng dẫn chẩn đoán, xử trí và phòng lây nhiễm cúm A (H5N6) ở người	246
Quyết định về việc ban hành hướng dẫn chẩn đoán và điều trị bệnh do virus Zika	252
Hướng dẫn chẩn đoán và điều trị bệnh do virus Zika	253

DANH MỤC CHỮ VIẾT TẮT

ACT	Artemisinin
ADN	Acid Deoxyribo Nucleic
AIDS	Hội chứng suy giảm miễn dịch mắc phải
ALT	Alanine aminotransferase
ARDS	Hội chứng suy hô hấp cấp
ARN	Acid ribonucleic
AST	Aspartate aminotransferase
BC	Bạch cầu
BN	Bệnh nhân
CK	Creatine kinase
CPAP	Áp lực đường thở dương liên tục
CRP	Protein phản ứng C
CT	Cắt lớp vi tính
D0, D1, D2, D3...	Ngày chưa điều trị, ngày điều trị thứ 1, ngày điều trị thứ 2, ngày điều trị thứ 3...
DNT	Dịch não tủy
ĐTTC	Điều trị tích cực
ELISA	Xét nghiệm miễn dịch hấp phụ gắn men
ESBL	Betalactamase phổ rộng
GABA	Gamma-aminobutyric acid
G6PD	Glucose-6-phosphat dehydrogenase
HAP	Viêm phổi liên quan đến bệnh viện
HBV	Virus viêm gan B
HCV	Virus viêm gan C
HI	Haemophilus Influenzae
HIV	Virus gây suy giảm miễn dịch ở người
HSV	Virus Herpes simplex
HTIG	Globulin miễn dịch uồn ván từ người
IFA	Xét nghiệm miễn dịch huỳnh quang gián tiếp

KST	Ký sinh trùng
KSTSR	Ký sinh trùng sốt rét
MRI	Hình ảnh cộng hưởng từ
MRSA	<i>Staphylococcus aureus</i> kháng methicillin
MSSA	<i>Staphylococcus aureus</i> nhạy methicillin
MU	Triệu đơn vị
NKQ	Nội khí quản
ORS	Oresol
PCR	Phản ứng chuỗi polymerase
SAT	Huyết thanh kháng độc tố uốn ván
SMX	Sulfamethoxazole
TM	Tĩnh mạch
TMP	Trimethoprim
VAP	Viêm phổi liên quan đến thở máy
VMN	Viêm màng não
VMNM	Viêm màng não mủ
VMNNK	Viêm màng não nhiễm khuẩn
WHO	Tổ chức Y tế Thế giới
XQ	X quang

BỆNH VIÊM NÃO DO VIRUS *HERPES SIMPLEX*

1. ĐẠI CƯƠNG

Viêm não do virus *Herpes* là bệnh nhiễm trùng thần kinh cấp tính, xuất hiện tản phát không mang tính chất mùa. Virus *Herpes* xâm nhập vào hệ thần kinh trung ương, gây hoại tử nhu mô não kèm xuất huyết. Bệnh thường khởi phát cấp tính. Biểu hiện bằng sốt, rối loạn ý thức, diễn biến nặng và có nguy cơ gây tử vong cao. Tuy nhiên, nếu được chẩn đoán sớm, điều trị đặc hiệu bằng Acyclovir tĩnh mạch và chăm sóc tích cực, người bệnh có tiên lượng tốt.

2. NGUYÊN NHÂN

Căn nguyên gây bệnh là virus *Herpes simplex* (HSV) typ 1 (> 95% số ca bệnh) và typ 2 (< 5% số ca bệnh). HSV thuộc họ *Herpeviridae*. Viêm não do HSV có thể xuất hiện trong nhiễm virus tiên phát hoặc do virus tồn tại tiềm tàng trong cơ thể tái hoạt và xâm nhập vào hệ thần kinh trung ương gây nên.

3. CHẨN ĐOÁN

3.1. Lâm sàng

- Khởi phát đột ngột;
- Sốt, đau đầu; dấu hiệu thần kinh khu trú gợi ý tổn thương thùy thái dương và thùy trán não như thay đổi cảm nhận mùi hoặc mất cảm giác mùi, thay đổi tính cách, mất trí nhớ; các biểu hiện tổn thương não khác như: co giật, hôn mê, v.v...
- Viêm não có thể đi kèm với viêm màng não và người bệnh có các biểu hiện cứng gáy, dấu Kernig dương tính.

3.2. Cận lâm sàng

- Công thức máu: không có biến đổi đặc hiệu.
- Dịch não tủy: protein thường tăng nhẹ < 1 g/l; bạch cầu tăng (10-200 tế bào/mm³, hiếm khi > 500/mm³), đa số là lymphocyte. Trong giai đoạn sớm, bạch cầu trung tính có thể chiếm ưu thế. Có thể gặp hồng cầu trong DNT do tình trạng xuất huyết hoại tử nhu mô não. DNT có thể bình thường trong một số trường hợp.
- Chẩn đoán hình ảnh: tổn thương não có thể phát hiện sau khởi phát triệu chứng 2-4 ngày; chụp cộng hưởng từ (MRI) có độ nhạy cao hơn chụp cắt lớp vi tính trong việc phát hiện sớm những tổn thương trên não do HSV và cần được chỉ định trong giai đoạn đầu của bệnh. Tổn thương gợi ý viêm não do HSV bao gồm giảm tín hiệu thì T1 và tăng tín hiệu thì T2 ở chất xám thùy thái dương trong và thùy trán, có thể có xuất huyết kèm theo; tổn thương thường không đối xứng, có thể lan đến thùy đảo và góc hồi hải mã. MRI bình thường trong khoảng 10% số bệnh nhân có HSV-PCR (+).